

UDK: 321.7(4-672EU)
Biblid: 1451-3188, 18 (2019)
God XVIII, br. 68, str. 26–36

*Originalan naučni rad
Primljen 18. april 2019.
Odobren 28. maj 2019.*

EVROPSKA GRAĐANSKA INICIJATIVA KAO INSTRUMENT DEMOKRATIZACIJE U EVROPSKOJ UNIJI

*Manja ĐURIĆ DŽAKIĆ**

Apstrakt: Cilj rada je analiza instrumenta participativne demokratije - evropske građanske inicijative u Evropskoj uniji i rezultata njenog uvođenja. Autor rada polazi od hipoteze da se uvođenjem evropske građanske inicijative samo djelimično doprinijelo jačanju uloge građanina u Evropskoj uniji i boljem funkcionisanju Evropske unije i da puni potencijal ove inicijative nije ostvaren. Rezultati do kojih je autor došao u ovom radu govore da se radi o veoma kompleksnoj proceduri propisanoj za realizaciju evropske građanske inicijative i da je mali broj inicijativa doživio svoj uspjeh. Upravo zbog toga potrebno je pristupiti izradi nove Uredbe o evropskoj građanskoj inicijativi, koja bi postupak pojednostavila i omogućila da građanske inicijative na nivou Evropske unije dožive svoju punu afirmaciju.

Gljučne riječi: evropska građanska inicijativa, participativna demokratija, demokratski deficit, Evropska unija.

1) NASTANAK EVROPSKE GRAĐANSKE INICIJATIVE

Princip participacije građana i njihovih udruženja u procesu evropskih integracija se može posmatrati od samih početaka integracionih procesa i ogleda se kroz primjere njihovog učešća u radu Ekonomskog i socijalnog komiteta, njihove kontakte sa EU institucijama, ali i kroz normativnu potvrdu primjene principa demokratije u Ugovoru iz Amsterdama, što će kroz kasnije akte biti diferencirano na princip reprezentativne i princip participativne demokratije.¹ Evropska građanska inicijativa prvi put se spominje u Ugovoru o Ustavu za Evropu.² Ovaj

* Fakultet političkih nauka Univerziteta u Banjaluci, e-mail: manja.djuric@fpn.unibl.org

¹ Christian Marxsen, "Participatory Democracy in Europe – Article 11 TEU and the Legitimacy of the European Union", in: Federico Fabbrini, Ernst Hirsch Ballin, Han Somsen (eds), *What Form of Government for the European Union and the Eurozone?*, Hart Publishing, Oxford 2015, pp. 152-154.

² "Treaty establishing a Constitution for Europe", Article I-47. paragraph 4., *Official Journal of the European Union, 2004/C310, 16 December 2004.*

Ugovor je doživio svoj neuspjeh pa se evropska građanska inicijativa vezuje za Ugovor iz Lisabona iz 2007. godine. „Dakle, Ugovorom iz Lisabona prvi put je u historiji evropskih integracija zvanično, primarnim zakonodavstvom EU, priznat značaj socijalnom dijalogu i ulozi organizacija i udruženja civilnog društva, uzimajući u obzir različitost nacionalnih sistema.“³ Evropsku građansku inicijativu možemo posmatrati kao instrument participativne demokratije i kao „pokušaj povrata građanima njihovog izvornog prava kao nositelja demokratske vlasti“.⁴ Svako demokratsko društvo nastoji omogućiti što jaču vezu između građana i svojih institucija i ako ovome dodamo da institucije Evropske unije su često kritikovane zbog nedostatka demokratskog legitimiteta, lako nam je shvatiti motive uvođenja evropske građanske inicijative.⁵ Međutim, evropska građanska inicijativa, kao i druge mjere propisane Lisabonskim sporazumom u cilju postizanja demokratskog legitimiteta institucija Evropske unije, „ne mogu kompenzirati deficit evropskih suverenih vlasti sukladno zahtjevima demokratije koji vrijede za države, ali ipak povećavaju razinu legitimnosti udruženja država.“⁶

Pravni osnov za postojanje građanske inicijative u Evropskoj uniji se može naći u Ugovoru o Evropskoj uniji. Ugovorom je propisano da najmanje milion državljana većeg broja država članica Evropske unije imaju pravo da podnesu građansku inicijativu Evropskoj komisiji da u okviru svojih nadležnosti podnese prijedlog o pitanjima za koja građani smatraju da je potrebno usvojiti pravni akt Evropske unije

³ Jelena Čeranić, „Mesto evropskog građanina na političkoj sceni EU na osnovu Ugovora iz Lisabona“, Zbornik radova sa naučnog skupa „*Evropski građanin u vreme krize: izbor između EU i države članice kao lažna dilema*“, Slobodan Samardžić i Ivana Radić Milosavljević (urs), Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, Beograd 2013, str. 51.

⁴ Mladen Nakić, Petar Dukić, „Uloga građana u savremenom društvu i evropska građanska inicijativa“, *Međunarodne studije*, god. 14, br. 1, 2014, str. 9-10.

⁵ Mihaela V. Carausan, „The European Citizens' Initiative – Participatory Democracy in the European Union“, Proceedings of the 6th Edition of the International Conference on European Integration - Realities and Perspectives, 2011, p. 22, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1987151>, 30.03.2019.

⁶ Ovakav stav se može vidjeti u Odluci Ustavnog suda Savezne Republike Njemačke o Lisabonskom sporazumu od 30. juna 2009. godine. Prema ovom stavu Evropska unija je udruženje suverenih država (Staatenverbund), a Evropski parlament, kao jedina institucija Evropske unije u čijem izboru učestvuju građani, je nadnacionalno predstavničko tijelo naroda država članica, a ne predstavničko tijelo suverenog evropskog naroda i njemu takođe nedostaje u određenoj mjeri demokratski legitimitet jer se na njega ne primjenjuje princip jednakosti biračkog prava nego se utvrđuju kvote poslaničkih mjesta koje pripadaju pojedinim državama članicama (degresivni proporcionalitet). Vidi Odluku od 30. juna 2009. godine, *Izbor odluka Ustavnog suda Savezne Republike Njemačke*, Zaklada Konrad Adenauer – program Pravna država u Jugoistočnoj Evropi, Zagreb 2015, str. 252. i Decision by the German Constitutional Court on the Treaty of Lisbon (30 June 2009), paragraphs 279-295.

s ciljem implementacije osnivačkih ugovora.⁷ „Dakle, Komisija i dalje zadržava pravo da odluči da li će postupiti po inicijativi građana.“⁸

Kao što vidimo Ugovorom o Evropskoj uniji građanska inicijativa je načelno propisana, pa je stoga bilo potrebno da se Ugovorom o funkcionisanju Evropske unije propiše da će Evropski parlament i Savjet usvojiti akt kojim će se regulisati postupak i uslovi za građansku inicijativu, uključujući i broj država članica Evropske unije iz kojih su podnosioci građanske inicijative.⁹ Usvajanjem Uredbe (EU) br. 211/2011 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. februara 2011. godine o građanskoj inicijativi ispunjena je obaveza iz osnivačkih ugovora i ispunjeni su uslovi da se podnesu prve inicijative. Nažalost čak i najveći zagovornici evropske građanske inicijative bi teško mogli ocijeniti spomenutu Uredbu i njeno provođenje kao uspješno.¹⁰

2) POSTUPAK PODNOŠENJA EVROPSKE GRAĐANSKE INICIJATIVE

Prema spomenutoj Uredbi organizatori i potpisnici inicijative moraju imati građanstvo Evropske unije i imati pravo da glasaju na izborima za Evropski parlament. Organizatori formiraju Građanski odbor, koji se sastoji od najmanje sedam članova koji dolaze iz sedam država članica i imenuju kontakt osobe koje predstavljaju Građanski odbor i ostvaruju komunikaciju sa nadležnim organima Evropske unije.¹¹ Jedan od uslova za organizatora jeste registrovanje građanske inicijative kod Evropske komisije.

Da bi registracija bila odobrena organizator treba dostaviti Evropskoj komisiji naziv, predmet i ciljeve građanske inicijative, odgovarajuće odredbe osnivačkih ugovora na koje se odnosi građanska inicijativa, podatke o članovima Građanskog odbora i kontakt osoba i podatke o izvorima podrške i finansiranja. Pored

⁷ Franklin Dehousse, Didier Verhoeven, “The European Citizens’ Initiative: Next Big Thing or New False Good Idea?”, *Egmont – The Royal Institute for International Relations*, July 2013, p. 5. Takođe vidi “Article 11. paragraph 4. of the Treaty on European Union – consolidated version”, *Official Journal of the European Union*, 2016/C202, 7 June 2016.

⁸ Jelena Čeranić, „Mesto evropskog građanina na političkoj sceni EU na osnovu Ugovora iz Lisabona“, op. cit., str. 54.

⁹ “Treaty on the Functioning of the European Union - consolidated version”, Article 21. paragraph 1., *Official Journal of the European Union*, 2016/C202, 7 June 2016.

¹⁰ Nikos Vogiatzis, “Between discretion and control: Reflections on the institutional position of the Commission within the European citizens’ initiative process”, *European Law Journal*, Volume 23, Issue 3-4, 2017, p. 250.

¹¹ Richard Král, “On the Unfulfilled Democratisation Potential of the European Citizens’ Initiative“, *Charles University in Prague, Faculty of Law Research Paper*, No. 2018/II/2, p. 2.

navedenog ukoliko organizatori žele, oni mogu podnijeti i nacrt pravnog akta na koji se inicijativa odnosi.¹² Nakon dostavljanja spomenutih informacija Evropska komisija u roku od dva mjeseca donosi odluku o registrowanju građanske inicijative. Prilikom odlučivanja Evropska komisija uzima u obzir da li je sastavljen građanski odbor, da li su imenovane kontakt osobe, da li se građanska inicijativa može podvesti pod nadležnost Evropske komisije i sadržinu inicijative (da nije uvredljiva, neozbiljna, neosnovana, uznemirujuća i da nije protivna vrijednostima Evropske unije)¹³. Po dobijanju odobrenja građanska inicijativa dobija jedinstveni registarski broj i javno se objavljuje u posebnom registru za građanske inicijative.¹⁴

Nakon registracije organizatori građanske inicijative imaju rok od 12 mjeseci da prikupe dovoljan broj potpisa građana koji podržavaju inicijativu. Potpisi sa podacima o potpisnicima (ime i prezime, adresa, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, datum i potpis) se unose na poseban obrazac u papirnom obliku, ali postoji mogućnost da se inicijativa podrži preko interneta.¹⁵ Da bi građanska inicijativa uspjela potrebno je ispuniti uslove koji se odnose kako na broj država članica iz kojih dolaze potpisnici, tako i na broj potpisnika iz pojedinih država članica. Pravilo je da potpisnici dolaze iz najmanje četvrtine od broja država članica Evropske unije.

Opisana procedura nam ukazuje da evropska građanska inicijativa ima transnacionalni karakter, zbog čega bi se mogli složiti da je ona „ne samo prvi transnacionalni instrument moderne direktne demokratije, nego i prvi elektronski transnacionalni instrument moderne direktne demokratije“¹⁶, odnosno instrument „on-line“ demokratije s obzirom da se inicijativa može podržati elektronski preko interneta.¹⁷ S druge strane bilo bi nekorektno tražiti isti broj potpisnika iz svake države članice, s obzirom na razlike u broju stanovnika, pa je

¹² “Regulation (EU) No 211/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on the citizens’ initiative”, Article 4. paragraph 1. and Annex II, *Official Journal of the European Union*, L 65, 11.3.2011, pp. 1–22.

¹³ Mladen Nakić, Petar Dukić, „Uloga građana u savremenom društvu i evropska građanska inicijativa“, op. cit., str. 15.

¹⁴ “Regulation (EU) No 211/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on the citizens’ initiative”, Article 4. paragraph 2., *Official Journal of the European Union*, L 65, 11.3.2011, pp. 1–22.

¹⁵ “Regulation (EU) No 211/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on the citizens’ initiative”, Article 5, 6. and Annex III, *Official Journal of the European Union*, L 65, 11.3.2011, pp. 1–22.

¹⁶ Franklin Dehousse, Didier Verhoeven, “The European Citizens’ Initiative: Next Big Thing or New False Good Idea?”, op. cit., p. 29.

¹⁷ Mihaela V. Carausan, “The European Citizens’ Initiative – Participatory Democracy in the European Union”, op. cit., p. 25.

stoga se moralo naći kompromisno rješenje kroz opciju da se u obzir uzme predstavljenost pojedine države članice u Evropskom parlamentu. Da bi se ovaj broj dobio potrebno je broj poslanika u Evropskom parlamentu koji dolaze iz jedne države članice pomnožiti sa brojem 750 i taj broj predstavlja minimalni broj potpisnika za tu državu članicu.¹⁸

Prema spomenutom računu države članice moraju imati minimalno sljedeći broj potpisnika: Estonija, Kipar, Luksemburg i Malta po 4500, Letonija i Slovenija po 6000, Irska, Hrvatska i Litvanija po 8250, Danska, Slovačka i Finska po 9750, Bugarska 12750, Austrija 13500, Švedska 15000, Belgija, Češka, Grčka, Mađarska i Portugal po 15750, Holandija 19500, Rumunija 24000, Poljska 38250, Španija 40500, Italija i Velika Britanija po 54750, Francuska 55500 i najviše Njemačka 72000 potpisnika.¹⁹ Na ovaj način je primjenjena odredba iz člana 11. stav 4. Ugovora o Evropskoj prema kojoj najmanje milion državljana većeg broja država članica Evropske unije imaju pravo da podnesu građansku inicijativu. Posmatrajući ovaj broj od najmanje milion građana vidljivo je da on predstavlja svega 0,2% od ukupnog broja stanovnika Evropske unije i poredeći ga sa procentualnim učešćem broja građana podnosioca inicijative u državama članicama u odnosu na broj stanovništva u njima, možemo reći da je procenat od 0,2% jedan od najmanjih.²⁰

Kada organizatori građanske inicijative prikupe dovoljan broj potpisnika izjava o podršci, oni navedene izjave dostavljaju nadležnom organu za provjeru izjava o podršci u državi članici iz koje su potpisnici, koji u roku od tri mjeseca izdaje potvrdu o broju valjanih izjava o podršci.²¹ Nakon dobijenih potvrda iz svih država članica u kojima su prikupljeni potpisi, organizatori građanske inicijative podnose

¹⁸ "Regulation (EU) No 211/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on the citizens' initiative", Article 7., *Official Journal of the European Union, L 65, 11.3.2011*, pp. 1–22.

¹⁹ Vidi *Vodič za evropsku građansku inicijativu*, Ured za publikacije Evropske unije, Luksemburg 2014, str. 21. i vidi "Annex I of the Regulation (EU) No 211/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on the citizens' initiative", *Official Journal of the European Union, L 65, 11.3.2011*, pp. 1–22.

²⁰ Tako npr. ovaj procenat je manji u Italiji i iznosi 0,08%, dok u Sloveniji i Poljskoj iznosi 0,26%, u Mađarskoj 0,49%, Portugalu 0,72%, Španiji 1,2%, Austriji 1,23%, Litvaniji 1,47% i u Letoniji čak 10%. Više o ovim podacima vidi Tabelu 1 u Víctor Cuesta-López, "A Preliminary Approach to the Regulation on European Citizens' Initiative from Comparative Constitutional Law", *The European Citizens' Initiative – A First Assessment*, Bruges Political Research Papers, No 24, Bruges February 2012, p. 11.

²¹ "Regulation (EU) No 211/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on the citizens' initiative", Article 8, Article 15. paragraph 2. and Annex VI, *Official Journal of the European Union, L 65, 11.3.2011*, pp. 1–22.

inicijativu sa svim raspoloživim informacijama (uključujući i informaciju o finansiranju) Evropskoj komisiji.²² Ako Evropska komisija u procesu ispitivanja dostavljene građanske inicijative utvrdi da je sve u skladu sa pravilima, ona pristupa objavljivanju inicijative u registar i poziva organizatore da objasne pitanje koje je pokrenuto inicijativom. Predstavljanje inicijative se može organizovati i na javnom saslušanju u Evropskom parlamentu, na kojem učestvuju svi zainteresovani subjekti.²³ Ovo saslušanje organizuje nadležni zakonodavni odbor za predmet inicijative i Odbor za peticije Evropskog parlamenta i ono predstavlja priliku za organizatore inicijative da stupe u kontakt sa Evropskom komisijom i Evropskim parlamentom.²⁴

U roku od tri mjeseca od dostavljanja građanske inicijative Evropska komisija mora donijeti svoje zaključke o inicijativi i planiranom djelovanju.²⁵

Kao što vidimo, Evropska komisija ima preširoku diskrecionu moć u finalnim fazama evropske građanske inicijative, što je sa pravne strane objašnjivo, ali sa političke strane ne može se lako opravdati.²⁶

3) PRIMJERI USPJEŠNIH EVROPSKIH GRAĐANSKIH INICIJATIVA

Prema podacima koji se odnose na evropsku građansku inicijativu, kao primjer inicijativa koje su prikupile dovoljan broj glasova možemo navesti sljedeće:

1. „Zabrana glifosfata i zaštita ljudi i okoline od toksičnih pesticida“,
2. „Stop vivisekciji“,
3. „Jedan od nas“ i
4. „Voda i odvodnja su ljudsko pravo. Voda je javno dobro, a ne roba!“

„Zabrana glifosfata i zaštita ljudi i okoline od toksičnih pesticida“ je inicijativa koja ima za cilj zabranu herbicida pod nazivom glifosfat koji može dovesti do

²² “Regulation (EU) No 211/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on the citizens’ initiative”, Article 9., *Official Journal of the European Union, L 65, 11.3.2011*, pp. 1–22.

²³ Vidi *Vodič za evropsku građansku inicijativu*, op. cit., str. 26.

²⁴ Nikos Vogiatzis, “Between discretion and control: Reflections on the institutional position of the Commission within the European citizens’ initiative process”, op. cit., p. 265.

²⁵ “Regulation (EU) No 211/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on the citizens’ initiative”, Article 10. and Article 11., *Official Journal of the European Union, L 65, 11.3.2011*, pp. 1–22.

²⁶ Nikos Vogiatzis, “Between discretion and control: Reflections on the institutional position of the Commission within the European citizens’ initiative process”, op. cit., p. 269.

narušavanja ljudskog zdravlja i velikih šteta za životnu sredinu.²⁷ „Stop vivisekciji“ je inicijativa koja je imala za cilj da se ukine postojeći propis o zaštiti životinja koje se koriste u naučne svrhe i da se donese novi propis koji bi spriječio sprovođenje testova na životinjama.²⁸ „Jedan od nas“ predstavlja inicijativu koja polazi od značaja zaštite ljudskog ploda (fetusa) i poziva Evropsku uniju da zabrani i ukine sve oblike finansiranja aktivnosti koje rezultiraju njegovim uništenjem.²⁹ „Voda i odvodnja su ljudsko pravo. Voda je javno dobro, a ne roba!“ je naziv inicijative koja poziva Evropsku uniju na uspostavljanje prava na vodu i odvodnju i da se snadbjevanje vodom i upravljanje vodama isključi iz domena primjene pravila unutrašnjeg tržišta.³⁰

4) UOČENE TEŠKOĆE U PRIMJENI EVROPSKE GRAĐANSKE INICIJATIVE

Od samog početka primjene evropske građanske inicijative pojavili su se problemi sa softverom za prikupljanje *online* podrške i problem jezičke barijere s obzirom da potpisnici dolaze iz najmanje četvrtine od ukupnog broja država članica Evropske unije.³¹ Pored toga uočeni su problemi velikog broja odbijenih registracija građanskih inicijativa zbog kompleksnosti registracije, mali broj uspješnih inicijativa zbog teškoća u prikupljanju izjava podrške i samim tim teškoće da se pređe prag od milion potpisnika.³² Zbog toga doprinos evropske građanske inicijative prekonacionalnoj političkoj debati u Evropskoj uniji je ograničen, a njegov uticaj na evropsko zakonodavstvo neprimjetan, što ukazuje na to da evropska građanska inicijativa nije ostvarila svoj puni demokratski potencijal.³³

²⁷ European citizens' initiative Ban glyphosate and protect people and the environment from toxic pesticides, Commission registration number: ECI(2017)000002, Date of registration: 25/01/2017, <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful/details/2017/000002>, 30.03.2019.

²⁸ European citizens' initiative Stop vivisection, Commission registration number: ECI(2012) 000007, Date of registration: 22/06/2012, <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful/details/2012/000007>, 30.03.2019.

²⁹ Alvaro Oleart, Luis Bouza, "Democracy at Stake: Multipositional Actors and Politicization in the EU Civil Society Field", *JCMS*, 2018, Volume 56. Number 4. p. 878.

³⁰ *Ibid.*, p. 878.

³¹ Franklin Dehousse, Didier Verhoeven, "The European Citizens' Initiative: Next Big Thing or New False Good Idea?", *op. cit.*, pp. 23. and 29.

³² European commission, "Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the European citizens' initiative", Ex-post evaluations, 3. Results of ex-post evaluations, stakeholder consultations and impact assessments, Brussels, 13.9.2017.

³³ Richard Král, "On the Unfulfilled Democratisation Potential of the European Citizens' Initiative", *op. cit.*, p. 16.

Iako je zamišljena kao instrument za smanjenje deficita legitimiteta, ipak se ne može reći da je evropska građanska inicijativa značajnije uticala na legitimitet političkih procesa u Evropskoj uniji.³⁴ Svi ovi problemi su ukazivali na potrebu da se pristupi izradi nove Uredbe o evropskoj građanskoj inicijativi. U okviru ovog postupka cilj je poboljšanje funkcionisanja evropske građanske inicijative tako što će inicijativa postati manje kompleksna za sve učesnike, omogućiti da inicijativa postane sredstvo za iniciranje dijaloga u Evropskoj uniji i omogućiti učešće što većeg broja građana Evropske unije.³⁵

5) ZAKLJUČAK

Možemo zaključiti da evropska građanska inicijativa je trebala da postane instrument jačanja uloge građana u demokratskim procesima Evropske unije i da kompletira politička prava građana zajedno sa aktivnim i pasivnim biračkim pravom za lokalne izbore i izbore za Evropski parlament. Ona je nastala kao odgovor na kritike deficita demokratskog karaktera Evropske unije. Uvođenjem evropske građanske inicijative trebalo je ojačati modernu direktnu demokratiju u Evropskoj uniji, a njene specifičnosti su prekonacionalnost i elektronski karakter. Ključnu ulogu u realizaciji evropske građanske inicijative ima Evropska komisija, za razliku od Evropskog parlamenta čiju bi ulogu trebalo ojačati.

Zbog kompleksnosti regulisanja evropske građanske inicijative, ona se nije mogla afirmisati kao instrument direktne demokratije što je vidljivo kroz uspjeh malog broja inicijativa. Potreba da u realizaciji evropske građanske inicijative učestvuje relativno veliki broj država članica, u kojima se govore različiti jezici, postojanje građanskog odbora koji se mora sastojati od članova sa sedam različitih državljanstava, problemi oko izvora podrške i finansiranja, dug rok za odlučivanje Evropske komisije o registrovanju građanske inicijative (dva mjeseca), dug rok u kojem se izdaje potvrda o broju valjanih izjava o podršci inicijativi u državi članici iz koje su potpisnici (tri mjeseca), obaveza predstavljanja inicijative pred Evropskom komisijom i Evropskim parlamentom, dug rok za donošenje zaključaka o evropskoj građanskoj inicijativi i planiranom djelovanju Evropske komisije (tri mjeseca od dostavljanja građanske inicijative) nam govori koliko je kompletna procedura kompleksno propisana i teška za realizaciju. Umjesto da uvođenjem evropske građanske inicijative Evropska unija postane bliža građanima, dobili smo u najvećoj mjeri suprotan efekat – da građani smatraju da ne mogu da utiču na demokratske procese u Evropskoj uniji. Upravo to je navelo ključne aktere u

³⁴ Christian Marxsen, "Participatory Democracy in Europe – Article 11 TEU and the Legitimacy of the European Union", op.cit., pp. 168-169.

³⁵ Richard Král, "On the Unfulfilled Democratisation Potential of the European Citizens' Initiative", op. cit., p. 16.

Evropskoj uniji da počnu sa izradom prijedloga nove Uredbe o evropskoj građanskoj inicijativi koja bi ispravila spomenute probleme. Vrijeme će pokazati da li će se u ovome uspjeti.

6) IZVORI

Carausan Mihaela V., "The European Citizens' Initiative – Participatory Democracy in the European Union", Proceedings of the 6th Edition of the International Conference on European Integration - Realities and Perspectives, 2011, pp. 19-26. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1987151>.

Cuesta-López Víctor, "A Preliminary Approach to the Regulation on European Citizens' Initiative from Comparative Constitutional Law", *The European Citizens' Initiative – A First Assessment*, Bruges Political Research Papers, No 24 / Bruges February 2012, pp. 6-22.

Ćeranić Jelena, „Mesto evropskog građanina na političkoj sceni EU na osnovu Ugovora iz Lisabona“, Zbornik radova sa naučnog skupa „Evropski građanin u vreme krize: izbor između EU i države članice kao lažna dilema“, priredili Slobodan Samardžić i Ivana Radić Milosavljević, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, Beograd 2013, str. 41-55.

Decision by the German Constitutional Court on the Treaty of Lisbon (30 June 2009).

Dehousse Franklin, Verhoeven Didier, "The European Citizens' Initiative: Next Big Thing or New False Good Idea?", *Egmont – The Royal Institute for International Relations*, July 2013, pp. 1-36.

European citizens' initiative Ban glyphosate and protect people and the environment from toxic pesticides, Commission registration number: ECI (2017)000002, Date of registration: 25/01/2017, <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful/details/2017/000002>, 30.03.2019.

European citizens' initiative Stop vivisection, Commission registration number: ECI(2012)000007, Date of registration: 22/06/2012, <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful/details/2012/000007>, 30.03.2019.

Král Richard, "On the Unfulfilled Democratisation Potential of the European Citizens' Initiative", *Charles University in Prague, Faculty of Law Research Paper*, No. 2018/II/2, pp. 1-19.

Marxsen Christian, "Participatory Democracy in Europe – Article 11 TEU and the Legitimacy of the European Union", in: Federico Fabbrini, Ernst Hirsch Ballin, Han Somsen (eds), *What Form of Government for the European Union and the Eurozone?*, Hart Publishing, Oxford 2015, pp. 151-169.

- Nakić Mladen, Dukić Petar, „Uloga građana u savremenom društvu i evropska građanska inicijativa“, *Međunarodne studije*, god. 14, br. 1, 2014, str. 9-21.
- Odluka od 30. juna 2009. godine, *Izbor odluka Ustavnog suda Savezne Republike Njemačke*, Zaklada Konrad Adenauer – program Pravna država u Jugoistočnoj Evropi, Zagreb 2015.
- Oleart Alvaro, Bouza Luis, “Democracy at Stake: Multipositional Actors and Politicization in the EU Civil Society Field”, *JCMS*, 2018, Volume 56. Number 4. pp. 870–887.
- “Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the European citizens’ initiative”, European commission, Brussels, 13.9.2017.
- “Regulation (EU) No 211/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on the citizens’ initiative”, *Official Journal of the European Union*, L 65, 11.3.2011, pp. 1–22.
- “Treaty establishing a Constitution for Europe”, *Official Journal of the European Union*, 2004/C310, 16 December 2004.
- “Treaty on European Union – consolidated version”, *Official Journal of the European Union*, 2016/C202, 7 June 2016.
- “Treaty on the Functioning of the European Union - consolidated version”, *Official Journal of the European Union*, 2016/C202, 7 June 2016.
- Vodič za evropsku građansku inicijativu*, Ured za publikacije Europske unije, Luksemburg, 2014, str. 1-32.
- Vogiatzis Nikos, “Between discretion and control: Reflections on the institutional position of the Commission within the European citizens’ initiative process”, *European Law Journal*, Volume 23, Issue 3-4, 2017, pp. 250-271.

THE EUROPEAN CITIZENS’ INITIATIVE
AS THE DEMOCRATIC INSTRUMENT IN THE EUROPEAN UNION

ABSTRACT

The aim of the paper is the analysis of the participatory democracy instrument - the European citizens' initiative in the European Union and the results of its introduction. The author starts from the hypothesis that the introduction of the European citizens' initiative only partially contributed to the strengthening of the role of citizens in the European Union and better functioning of the European Union and that the full potential of this initiative has not been achieved. In the process of elaboration of the citizens' initiative, the author has used a method of content analysis, induction, deduction, comparison, and method of compilation. The results obtained indicate this is a very complex procedure prescribed for the realization of the European citizens' initiative and that a small number of initiatives have

experienced their success. The extent to which the procedure is prescribed in a cohesive manner is related to the fact that in the realization of the European citizens' initiative a large number of countries in which different languages are spoken must be involved. Also, the civic committee must consist of a larger number of members with different citizenships. There is a problem with financing, and there are too long deadlines for the European Commission to decide and issue certificates on the number of valid statements on support for the initiative, as well as the obligation to present the initiative to other EU entities. For this reason, it is necessary to start drafting a new Regulation on the European citizens' initiative, which would simplify the procedure and enable European citizens' initiatives to experience their full affirmation.

Key words: European citizens' initiative, participatory democracy, democratic deficit, European Union.